

JAARRAPPORT 2018

Promotie van seksuele gezondheid en preventie van hiv/aids bij sub-Saharaans-Afrikaanse Migranten

In het kader van de beheersovereenkomst met het
Instituut voor Tropische Geneeskunde

Het jaarrapport 2018 werd opgesteld door:

Dr. Lazare Manirankunda

Charles Ddungu

Dorothy Adobea

Monique Ceulemans (administratie)

Dr. Christiana Nöstlinger (coördinatie)

Prof. Maria Laga (hoofd dienst hiv/aids beleid, groep seksuele en reproductieve gezondheid)

Instituut voor Tropische Geneeskunde

HIV-SAM Project

Groep seksuele en reproductieve gezondheid

Departement Volksgezondheid

Instituut voor Tropische Geneeskunde

Inhoudstafel

A Inleiding	5
B Overzicht van acties per resultaatgebied/operationele doelstelling	6
R1 Aanbod van informatie, documentatie en advies	6
R1 OD2 Het op vraag van de Vlaamse Overheid deelnemen aan werkgroepen en vergaderingen. ..	6
1 Opzetten en bevorderen van samenwerking met relevante actoren	6
1.1 Samenwerking met Sensoa	6
1.2 Samenwerking met SIDA-IST Charleroi-Mons, Sida Sol en SidAids/Siréas.	7
1.3 Samenwerking met ARC-Luik	8
1.4 Samenwerking met Dokters van de Wereld	8
1.5 Samenwerking met Soa-overleg	9
R1 OD3 Het op eigen initiatief of op vraag informeren en adviseren over de seksuele gezondheid bij de doelgroep.	10
Via de meest geschikte dragers proactief en op vraag informatie aanbieden aan het ruime publiek, intermediairs, de pers en specifieke doelgroepen.	10
1 Informeren van de algemene bevolking.....	10
2 Informeren van professionele intermediairs over cultuursensitieve hiv/soa-preventie en -zorg en de bestaande dienstverlening	11
3 Informeren SAM-doelgroep over seksuele gezondheid, hiv-preventie en bestaande dienstverlening	13
1 Informeren van de Vlaamse overheid en op vraag deelnemen aan werkgroepen en vergaderingen	16
1 Implementatie en disseminatie van preventiemateriaal en preventietools.....	17
R2 Ontwikkeling van methodieken	20
R2 OD3 In samenwerking met relevante betrokkenen, methodieken, met inbegrip van ondersteuningsmiddelen en een implementatieplan, uitwerken, aanpassen en vernieuwen	20
1 Samenwerking met en participatie van stakeholders rond stigmareductie, promotie van de seksuele gezondheid en primaire preventie	20
2 Sensibiliseren huisartsen rond proactief hiv-testen en counselen.....	22
R4 Ondersteuning van de implementatie van methodieken met inbegrip van deskundigheidsbevordering	23
R4 OD1 Ondersteunen van de uitvoering van methodieken door het opleiden van intermediairs en/of logo's.....	23
1 Adviseren van Aids Referentie Centra (ARC) over cultuursensitieve zorg	23

2 Positieve preventie: Faciliteren patiëntengroepen voor SAM met hiv	24
3 Individuele patiëntenconsultatie	27
4 Cultuursensitieve workshops 'Omgaan met een hiv-diagnose' voor SAM die leven met hiv	28
R5 Uitvoeren van methodieken	31
R5 OD1 Uitvoeren van methodieken of onderdelen ervan, die niet door de intermediairs worden uitgevoerd.	31
1 Laagdrempelig hiv-testen en counselen in SAM-gemeenschapssettings	31
2 Onderzoek naar hiv-stigma en discriminatie in de SAM-gemeenschappen.....	33
C Besluit.....	36
D Overzicht bijlagen bij jaarverslag.....	38
Figuren en tabellen	39

A Inleiding

Met dit jaarrapport sluit het HIV-SAM Project, een erkende partnerorganisatie met terreinwerking gecoördineerd door het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG), het werkingsjaar 2018 af. We rapporteren over onze hiv-preventieactiviteiten en interventies ter bevordering van de seksuele gezondheid voor sub-Saharaans-Afrikaanse migranten in Vlaanderen.

Het HIV-SAM Project ontwikkelt en implementeert sinds 1996 specifieke initiatieven omtrent seksuele gezondheid en cultureel aangepaste hiv-preventie voor deze doelgroep vanuit een “evidence-based” en participatieve aanpak om het draagvlak voor hiv-preventie, interventies en promotie van seksuele gezondheid te vergroten. De gestructureerde samenwerking op het terrein met Afrikaanse organisaties en vrijwilligers draagt bij tot het vergroten van de “ownership” van preventie bij de doelgroep.

Het HIV-SAM Project werkte ook in 2018 op het preventiecontinuüm en implementeerde activiteiten op vlak van primaire hiv-preventie, hiv-testen en secundaire preventie (“positieve” preventie), die cultureel aangepast is voor mensen van Afrikaanse origine die met hiv leven).

Internationaal is de aandacht niet enkel gericht op het halen van de UNAIDS 90:90:90 doelstellingen, maar wordt er ook steeds meer aandacht besteed aan “beyond 90:90:90”. Vanuit een preventieperspectief is het niet enkel belangrijk dat de hiv-behandeling goed loopt, maar ook dat mensen met hiv een goede levenskwaliteit kunnen bereiken. Het HIV-SAM Project draagt, mede door zijn cultureel sensitieve secundaire preventieactiviteiten, al jaren bij aan deze doelstelling. Daarnaast willen we hiv zoveel mogelijk normaliseren om zo een bijdrage aan stigmareductie binnen de SAM-gemeenschappen te leveren. Door middel van een kwalitatieve studie werden de specifieke stigmamechanismen in kaart gebracht. Dit levert de basis voor interventies om tegen stigma binnen de Afrikaans gemeenschappen in te gaan. Dit zal een gunstig effect hebben op het opsporen van hiv, de levenskwaliteit van mensen die hiv-positief zijn en tenslotte ook op het aanvaarden van primaire preventie in de bredere doelgroep.

Zoals elk jaar willen we van deze gelegenheid gebruik maken om onze oprechte dank uit te spreken aan alle partners en sponsors met wie we in de loop van 2018 hebben mogen samenwerken. We hopen de constructieve samenwerking in de komende jaren te kunnen voortzetten.

Veel leesplezier,

Het HIV-SAM Projectteam

B Overzicht van acties per resultaatgebied/operationele doelstelling

R1 Aanbod van informatie, documentatie en advies

R1 OD2 Het op vraag van de Vlaamse Overheid deelnemen aan werkgroepen en vergaderingen.

1 Opzetten en bevorderen van samenwerking met relevante actoren

Status

In uitvoering

Doelstelling

Naast het opzetten van samenwerkingsverbanden met de SAM-gemeenschappen (via de stakeholders, zoals sleutelorganisaties en preventienetwerken, zie R2 OD3 1) met de professionele intermediairs uit de gezondheidssector (zie R2 OD3 2) en uit de hiv-sector (zie R4 OD1 1) versterkt het HIV- SAM Project voortdurend zijn samenwerking met andere organisaties en netwerken, die op vlak van seksuele gezondheid in Vlaanderen, op nationaal en internationaal vlak actief zijn. De voornaamste worden hierna vermeld.

1.1 Samenwerking met Sensoa

Beschrijving

We hebben in 2018 op verschillende vlakken en voor verschillende concrete projecten samengewerkt met Sensoa.

In het algemeen ging het vooral om uitwisseling van expertise en goede praktijken maar ook planning en implementatie van activiteiten/projecten op vlak van primaire en positieve preventie. Een concreet voorbeeld van uitwisseling van expertise in 2018 was de adviesraad voor de evaluatie van noden en behoeften van PLHIV in België: een lid van het HIV-SAM-team maakte deel uit van deze raad. Deze evaluatie van noden en behoeften had tot doel de uiteenlopende behoeften van PLHIV te identificeren met het oog op het verbeteren van de hun levenskwaliteit. We hebben driemaal deelgenomen aan de vergaderingen van deze adviesraad. Onze inbreng bestond vooral uit het toezien op het feit dat dat zowel de vragenlijsten als de interpretatie van de resultaten voldoende rekening hielden met de noden van hiv-positieve migranten van Afrikaanse origine. Daarnaast hebben we ook meegewerkt aan het verspreiden van de vragenlijsten in onze doelgroep en het rekruteren van deelnemers voor de focusgroepdiscussie.

Het HIV-SAM Project is ook lid van het Zanzu-forum, een adviesraad voor de Zanzu-website over seksuele gezondheid voor kwetsbare migranten. Dit is een initiatief om de vorming van gezondheidswerkers op vlak van seksuele gezondheid en hiv-preventie bij kwetsbare migranten te verbeteren door hen een visueel hulpmiddel aan te bieden om te communiceren met de doelgroep

over seksualiteit en seksuele gezondheid. We hebben alle vergaderingen van het forum bijgewoond, deelgenomen aan de voorbereiding van de Zanzu-netwerkdag in juni 2018 in en aan de evaluatie van dit evenement.

In 2018 werd de samenwerking met Sensoa omtrent de workshops voor het verbeteren van de levenskwaliteit bij PLHIV geconcretiseerd. Zo hebben we gezamenlijk promotiestrategieën ontwikkeld voor deze workshops, gericht op de twee verschillende doelgroepen: hiv-positieve personen van Afrikaanse afkomst (HIV-SAM Project) en hiv-positieve mannen die seks hebben, MSM (Sensoa). Het promotiepakket dat we hebben ontwikkeld, bestaat uit volgende elementen:

- Een gezamenlijke presentatie (HIV-SAM/Sensoa) van beide interventies (doelgroep, rationale, doelstellingen, inhoudsoverzicht en methodologie, doelgroep-specifieke kenmerken).
- Een bespreking van de relevantie van de workshops, het belang van evidence-based informatie, multidisciplinaire focus en on vervulde psychosociale behoeften van lotgenotengroepen
- Bespreking van de complementariteit en samenwerking met de ARC's. Dit omvatte praktische zaken en werkverdeling met betrekking tot de ARC-artsen en sociaal verpleegkundigen die proactief de workshops aan hun patiënten voorstellen, logistieke ondersteuning (locatie voor de workshop, samenwerken met de organisator van de workshop e.d.).
- Een voorstel voor de mogelijkheid van vormingen voor geïnteresseerde sociaal verpleegkundigen om de workshops in de toekomst te faciliteren (zodra de interventie op grotere schaal zal worden uitgerold).

De teams die verantwoordelijk zijn voor beide workshops hebben contact gelegd met alle grote ARC's in Vlaanderen en één in Brussel. Deze ARC's zijn: ITG, Brugge, Gent, Leuven, Hasselt, UZ Brussel in Brussel, evenals de kleinere centra waarmee ze samenwerken (bijvoorbeeld Middelheim, Stuivenberg in Antwerpen, Jan Yperman in Leper).

Tenslotte heeft het HIV-SAM Project zoals de vorige jaren samengewerkt met Sensoa voor het patiëntenweekend in Blankenberge, deze keer mét gemeenschappelijke thema's en meer interactie tussen de groep van Sensoa Positief en de lotgenotengroep Muungano.

Sensoa verwees ook sommige patiënten van Afrikaanse origine die behoefte hebben aan cultuursensitieve counseling naar het HIV-SAM Project waarbij het project hen in contact brengt met de patiëntengroep Muungano.

1.2 Samenwerking met SIDA-IST Charleroi-Mons, Sida Sol en SidAids/Siréas.

Doelstelling

Opzetten en bevorderen van samenwerking met relevante actoren.

Beschrijving

Onze samenwerking met organisaties actief op het hiv-terrein is meestal ad hoc en op vlak van niet-recurrerende behoeften. We hebben deze organisaties vooral gecontacteerd voor het vergelijken van brochures over PrEP, hepatitis B & C en HPV.

1.3 Samenwerking met ARC-Luik

Doelstelling

Opzetten en bevorderen van samenwerking met relevante actoren

Beschrijving

Op 28/01/2018, werden we door het ARC van Luik gevraagd om onze strategie inzake lotgenotengroepen met hen te delen omdat ze geconfronteerd werden met lage therapietrouw en verminderd zorgbehoud bij de specifieke socio-economische kwetsbare SAM. Ze informeerden ook naar onze aanpak om hiv in de gemeenschappen te introduceren en het taboe hierover te doorbreken. Volgens het ARC van Luik is er een sterk taboe voor hiv in de SAM-gemeenschappen in Luik. We hebben hun vragen beantwoord op 30/01/2018.

1.4 Samenwerking met Dokters van de Wereld

Doelstelling

Opzetten en bevorderen van samenwerking met relevante actoren

Beschrijving

In 2018 hebben we onze regelmatige samenwerking op vlak van sneltesten voor hiv verdergezet, hetzij door outreach in de SAM-gemeenschappen hetzij in de vestiging van COZO. Dit is een laagdrempelige dienst die totale gezondheidszorg, met inbegrip van hiv-testen, aanbiedt aan kwetsbare personen. We hebben ook met hen samengewerkt voor het promoten van sneltesten voor Hepatitis B en C in het kader van een studie, georganiseerd door de Universiteit van Antwerpen. Een pakket van hiv/Hepatitis B & C-testen werd aangeboden aan de SAM-gemeenschap in Sint-Niklaas en aan de nieuwkomers die de integratiecursus in Antwerpen bijwonen.

Doelgroep

Hiv-organisaties

Settings

België

Wanneer

Januari tot december 2018

Evaluatiecriteria

Doorlopend

Indicatoren

Contacten en vergaderingen

Emails/gestelde vragen: 1

1.5 Samenwerking met Soa-overleg

Doelstelling

Opzetten en bevorderen van samenwerking met relevante actoren.

Beschrijving

Twee vergaderingen vonden plaats op 26/04/2018 en 18/10/2018. De belangrijkste onderwerpen waren de HPV-vaccinatie (Humaan PapillomaVirus-vaccinatie) en zijn kostenefficiëntie. Er was nood aan het actualiseren van de informatie van 2007 over de HPV-vaccinatie die het vaccin enkel aan meisjes aanbood. In 2018 raadde de Hoge Gezondheidsraad een nieuw vaccin aan dat tot doel had baarmoederhalskanker bij vrouwen en andere kankers veroorzaakt door het HPV, evenals anogenitale wratten, te voorkomen en het aanbod uit te breiden naar jongens. Het vaccin zou gegeven worden aan adolescenten tussen 9 en 14 jaar oud met de mogelijkheid om de jongeren, tot de leeftijd van 26 jaar, die de vaccinatie gemist hebben, zowel meisjes als jongens, te vaccineren. De huisartsen zouden de noodzaak van de vaccinatie op individuele basis evalueren. De argumenten van de Hoge Gezondheidsraad om jongens te vaccineren, waren de volgende: gelijke behandeling, strijd tegen stigmatisatie en preventie van kanker bij toekomstige MSM, voor ze seksueel actief worden. Het Vlaams Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin koos ervoor om het nieuwe vaccin (2 dosissen) enkel aan meisjes aan te bieden omdat het niet genoeg informatie had over de kostenefficiëntie van de vaccinatie bij mannelijke adolescenten. Het nieuwe vaccin zou worden aangeboden in scholen of de praktijk van huisdokters vanaf de herfst 2018.

Doelgroep

Actoren op het terrein van SOA

Setting

Wanneer

Januari tot december 2018

Evaluatiecriteria

Indicatoren

Vergaderingen: 2

R1 OD3 Het op eigen initiatief of op vraag informeren en adviseren over de seksuele gezondheid bij de doelgroep.

Via de meest geschikte dragers proactief en op vraag informatie aanbieden aan het ruime publiek, intermediairs, de pers en specifieke doelgroepen.

1 Informeren van de algemene bevolking

Status

In uitvoering

Doelstelling

Doeltreffend informeren van de algemene bevolking over het HIV-SAM Project

Beschrijving

Website

In 2018 bezochten in totaal 1.519 personen de website www.hivsam.be, met 99,3 % nieuwe bezoekers, 1,17 sessie per gebruiker en 3,62 pagina's per sessie. Dit is een stijging van het aantal bezoekers van 40,1% in vergelijking met 2017.

De bezoekers kwamen uit vier verschillende landen: België, de VSA, Nederland en Frankrijk. Het percentage buitenlandse bezoekers steeg: 35,65% uit de VSA (18,29% in 2017), Nederland 6,17% (2,22% in 2017), en Frankrijk met 2,56% terwijl het percentage bezoekers uit België daalde van 46,8% in 2017 naar 35,2% in 2018.

De taal van de bezoekers was: Engels voor 39,72% (42,07% in 2017), Nederlands 18,19% (32,10% in 2017) en Frans 25,74% (6,64% in 2017).

De pagina's met relevante inhoud voor mensen die met hiv leven (bijvoorbeeld Muungano en zijn activiteiten, individuele steun) werden het meest bezocht, namelijk door 16,05%, gevolgd door 'Ons team', bezocht door 7,03%, 'Workshop voor recent gediagnosticeerde hiv-patiënten met SAM-origine' door 5,5%, 'Rapporten' door 5,27%, 'Partners van het HIV-SAM Project' door 5,19%, 'Nieuws' door 4,55%, 'Preventietools' door 4,12%, 'Onderzoek' door 3,07%, 'Hiv-preventie' door 3,07%, en 'Hiv-testen' 3,86%.

De website werd het hele jaar door geüpdatet met onder andere nieuws en activiteiten van onze partners (zoals de Netwerkdag van Sensoa, activiteiten georganiseerd door Muungano, BREACH-symposium, Dokters van de Wereld, nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen op vlak van hiv, activiteiten van onze sleutelorganisaties en vrijwilligers,).

Facebookpagina

De HIV-SAM Facebook (FB)-pagina heeft een volgersaantal van 53 bereikt in 2018. Dat is een groei van bijna 400 % in vergelijking met het volgersaantal van 2017. De volgers van de pagina zijn niet enkel leden van de sub-Saharaans-Afrikaanse gemeenschap. We bereiken voornamelijk volwassen personen. De posts op de pagina's verschillen inhoudelijk van de posts op de websites.

De posts bevatten informatie over de vooruitgang op vlak van hiv-preventie, veilige seksuele contacten of gebeurtenissen met betrekking tot seksuele gezondheid of gender. De posts worden

luchtig gehouden door toevoeging van relevante video's, foto's of passende grafische afbeeldingen. Ook geplande evenementen van het project of partnerorganisaties worden gedeeld op Facebook. Momenteel bereikt een post, afhankelijk van de inhoud, tussen de 6 en 387 mensen. Het HIV-SAM-Project werd tweemaal via de Facebookpagina gecontacteerd door mensen die het project via de FB-pagina vonden.

Media-interventie

Het HIV-SAM Project is in 2018 één keer ingegaan op de vraag van een journalist, namelijk omtrent de seksuele gezondheid van de Afrikaanse gemeenschap in Antwerpen. Een mondeling afgenomen interview in het kader van Wereld aidsdag 2018 werd gepubliceerd in een artikel in het tijdschrift Knack onder de titel 'Er zijn veel misverstanden over hiv' (zie: <https://www.knack.be/nieuws/gezondheid/wereld aidsdag-er-zijn-nog-veel-misverstanden-over-hiv/article-longread-1399983.html>).

Doelgroep

Algemene bevolking

Setting

Website, nieuws-flashes - media

Wanneer

Continu

Evaluatiecriteria: Zie beheersovereenkomst voor dit resultaatgebied

Evaluatiemethoden: Monitoring Indicatoren

- Aantal bezoekers website: 1.519
- Aantal en soort interventies naar de media toe: 1

2 Informeren van professionele intermediairs over cultuursensitieve hiv/soa-preventie en -zorg en de bestaande dienstverlening

Doelstelling

Informeren professionele intermediairs uit de hiv-sector

Beschrijving

BREACH Spring meeting

Het HIV-SAM Project werd actief betrokken bij het programma van de BREACH Spring Meeting van 04/05/2018. Christiana Nöstlinger gaf een presentatie "Understanding HIV acquisition: from individual to contextualized perspectives. Post-migration HIV-transmission among sub-Saharan African migrants in Europe: A Modified Social Ecological Model" terwijl Charles Ddungu, samen met een persoon die met hiv leeft, een presentatie gaf over het dagelijks leven van een migrant met hiv. Lazare Manirankunda en Charles Ddungu namen deel aan het panelgesprek over de uitdagingen waar PLHIV mee geconfronteerd worden en hoe deze in de toekomst aangepakt kunnen worden (zie

http://www.breach-hiv.be/media/docs/BREACHSpring2018/BREACHSpring2018_CL.pdf). Deze uitdagingen zijn onder andere het restrictieve migratiebeleid (restrictieve wetten die onder andere ontbering, langdurige regularisatieprocedures in de hand werken die patiënten kwetsbaarder maken, vooral op vlak van het verwerven van hiv) en de onbeantwoorde behoeften van migranten op vlak van preventie- en testprogramma's met inbegrip van provider-initiated hiv-testen in de eerstelijnszorg.

Voor de toekomst stelden de deelnemers volgende acties voor: de wettelijke barrières in België aanpassen door te voorzien in dienstverlening voor alle migranten - ongeacht hun legaal statuut -, het versterken van de gemeenschapsaanpak in het ontwikkelen en toepassen van preventie- en zorginterventies die voor hen gepland worden.

Aanvullende informatie

Agentschap Integratie en Inburgering

Het HIV-SAM-team heeft contact opgenomen met verschillende inburgeringsdiensten buiten Antwerpen om hen te informeren over de noodzaak van samenwerking voor het promoten van seksuele gezondheid, hiv-preventie en het aanverwante zorgaanbod voor nieuwkomers. Drie inburgeringsdiensten reageerden positief op dit voorstel. De overige inburgeringsdiensten hebben niet geantwoord. Er vond op 20/08/2018 een gesprek plaats met de inburgeringsdienst van subregio Kempen. Er werd ook een vergadering gepland met het Centrale Agentschap Integratie en Inburgering in Brussel op 27/09/2019. Ons voorstel is gebaseerd op de methodieken die we hanteren in de klassen Maatschappelijke Oriëntatie in Antwerpen: informatie over de hiv-transmissiewijze en –preventie, aangevuld met de het aanbieden van een hiv-test. Daarbij staat de geïnformeerde keuze van de individuele deelnemer centraal, ook al wordt het in groep aangeboden. Een tweede vergadering vond plaats op 18/12/2018 waarbij de 6 pedagogische experts uit elke regio aanwezig waren. Hierbij kreeg het project de kans om de mogelijke samenwerking verder uit te werken. De pedagogische experts waren voornamelijk geïnteresseerd in een ‘train-de-trainers’ vorming voor de leerkrachten Maatschappelijke Oriëntatie (MO). De training zou een antwoord bieden op de vragen hoe hiv bespreekbaar maken en welke inhoud aangeboden moet worden. Deze vormingen kunnen per regio aangevraagd worden. Het project houdt contact met het Agentschap om toekomstige samenwerking te bespreken.

Doelgroep

Professionele intermediairs uit de gezondheidssector, zoals huisartsen en huisartsen in opleiding en inburgeringsdiensten.

Setting

Eerstelijnsgezondheidszorg en inburgeringsdiensten

Wanneer

Continu

Evaluatiecriteria

Zie beheersovereenkomst voor dit resultaatgebied

Indicatoren

- Presentaties op de BREACH Spring Meeting: 2
- Aantal vergaderingen met inburgeringsdiensten: 3

3 Informeren SAM-doelgroep over seksuele gezondheid, hiv-preventie en bestaande dienstverlening

Status

In uitvoering

Doelstelling

SAM inlichten over hiv en zijn transmissieroutes en het belang van hiv-testen, meer algemeen, over het belang van seksuele gezondheid

Beschrijving

In 2018 verspreidde het HIV-SAM Project, in samenwerking met de sleutelorganisaties, de individuele vrijwilligers en het SAM-netwerk, informatie over hiv-transmissie en -preventie bij de SAM-bevolking. Dit gebeurde tijdens verschillende evenementen georganiseerd door de gemeenschappen of tijdens activiteiten in cafés, winkels en op sociale evenementen en festivals in de steden Antwerpen, Gent en voor het eerst in Aalst en Sint-Niklaas.

Preventieboodschappen legden de nadruk op de transmissiewijzen van soa/hiv en preventie, de voordelen van het zo vroeg mogelijk kennen van je hiv-status en kennis van diensten voor hiv-testen en -zorg (huisartsen, Helpcenter, COZO van de Dokters van de Wereld, Aids Referentie Centra).

De informatie wordt door het verdelen van doelgroepenspecifieke brochures verspreid, waarbij de inhoud in eerste instantie mondeling wordt toegelicht zodat alle vragen van het publiek direct beantwoord kunnen worden. Tegelijkertijd bieden vrijwilligers condooms en femidoms gratis aan.

Het onderwerp Pre-exposure-prophylaxis ("PrEP") werd voorgesteld tijdens een vergadering met de vrijwilligers en tijdens drie infosessies georganiseerd in Antwerpen (outreach in café Ingeta, Mama Bolingo, Mama sages d'Anvers). Alle deelnemers waren zeer geïnteresseerd aan dit nieuw biomedische preventiemiddel en vonden dit in eerste instantie bruikbaar voor hun vakanties of bezoeken aan het thuisland. Tegelijkertijd werd enige angst geuit voor stigma ten opzichte van de PrEP-gebruiker daar dit geneesmiddel ook voorgeschreven wordt aan hiv-positieve personen.

We hebben voorlopig meer informatie nodig over de behoeften en aanvaardbaarheid van PrEP bij SAM om op maat gemaakte informatie te kunnen ontwikkelen. We verwachten deze informatie na de voltooiing van een studie in het kader van een SBO-project door het ITG, gepland voor 2019.

Op 27/11/2018 werd voor het eerst in Sint-Niklaas een infosessie georganiseerd dankzij de mobilisatie door sleutelorganisatie Bilenge vzw. Tijdens deze sessie werd informatie over Hepatitis B en C aangeboden door Dokters van de Wereld die op het einde van de sessie de mogelijkheid van sneltesten op Hepatitis B en C boden.

Aanvullende informatie

Wereld Aids Dag (WAD)

WAD in *Antwerpen* op 1 december 2018 was een ideale gelegenheid om mensen te informeren over de huidige stand van zaken omtrent hiv en preventie, zowel wereldwijd als in België, bij de Belgische bevolking maar ook in de SAM-gemeenschappen. Er werd een activiteit georganiseerd in Antwerpen waarbij enkele vrijwilligers hiv-informatie in enveloppes verdeelden op openbare plekken die vaak door SAM bezocht worden. De hiv-informatie-enveloppe bestond uit een informatiebrochure, mannen- en vrouwencondooms, beide met gebruiksaanwijzingen.

In *Gent* waren de vrijwilligers van Basibomoko actief in de cafés, de stations Sint-Pieters en Dampoort en het stadscentrum, waar ze informatie gaven en condooms en brochures over hiv-testen uitdeelden.

De WAD-activiteit die regelmatig door het netwerk georganiseerd werd rond 1 december werd dit jaar uitgesteld tot 12 januari 2019. Het netwerk ontving de subsidies van de stad Gent te laat en wilde voldoende mensen kunnen mobiliseren.

Jongerenactiviteiten

Er werd in 2018 naar samenwerkingsmogelijkheden en activiteiten voor jongeren gezocht.

Zo heeft het HIV-SAM Project samengewerkt met het Afrika Filmfestival en Tuseme Ju ya (TJY). TJY is een YouTube platform opgericht door twee jonge Congolese vrouwen die verschillende onderwerpen binnen de SAM-gemeenschappen bespreekbaar willen maken. Samen met hen werden er twee activiteiten voor jongeren georganiseerd. Het eerste evenement had als thema “praten over seksualiteit binnen je cultuur” en het tweede evenement ging over grensoverschrijdend seksueel gedrag en hiv. In totaal waren er 17 jongeren aanwezig tussen 21 en 26 jaar oud.

Op het tweede evenement konden de deelnemers zich laten testen op hiv met de Oraquick test, deze test op basis van mondvocht laat toe om je hiv-status binnen 20 minuten te kennen. Vier jongeren lieten zich testen, alle resultaten waren niet-reactief.

Een tweede samenwerking was met het Afrika Filmfestival, een jaarlijks filmfestival bedoeld om Afrikaanse filmmakers en Afrikaanse films te promoten. Het HIV-SAM Project werd uitgenodigd om aan geïnteresseerden een interactieve workshop over hiv te geven. Thema van de workshop was hiv-stigma binnen de SAM-gemeenschap. Twaalf jongeren en volwassenen met verschillende culturele achtergronden namen hier aan deel.

Atlas

In 2018 hebben we onze samenwerking met ATLAS Antwerpen verdergezet. Verschillende leerkrachten Maatschappelijke Oriëntatie vonden opnieuw hun weg naar het project, samen met nieuwe cursisten. De infosessies werden bijgewoond door enkele vrijwilligers om hun hiv-preventiecapaciteit te versterken. Vervolgens verleenden ze ondersteuning bij het geven van latere infosessies. De infosessies hadden een gemiddelde duur van 2,5 uur. Op het einde van elke vorming werd een Oraquick test aangeboden. Er waren in totaal 7 sessies waarvan 5 sessies met Somalische cursisten. In totaal woonden 93 cursisten de infosessies bij en werden er 72 getest. Tijdens een infosessie werd er door Dokters van de Wereld ook informatie over hepatitis gegeven met mogelijkheid tot hepatitis screening.

De promotie van het HPV-vaccin werd in 2018 niet uitgevoerd zoals oorspronkelijk gepland. We waren enkel in staat om informatie in te zamelen voor het schrijven van een aangepaste brochure voor onze doelgroep.

Doelgroep

SAM-gemeenschappen

Setting

Vlaanderen

Wanneer

Continu

Evaluatiecriteria

Zie beheersovereenkomst voor dit resultaatgebied

Indicatoren

- Het aantal informatiemomenten georganiseerd door de sleutelorganisaties en de netwerken:
 - Sleutelorganisaties: 3; Bilenge: 2; Edo Association: 1. .
 - Netwerk in Antwerpen: 4; Asma vzw: 1; Mama Bolingo: 1; Les Mama sages d’Anvers: 1;
 - Elikiya for Africa: 1

- Het aantal outreach acties door de sleutelorganisaties:
 - Bilenge: 102
 - Basibomoko: 29
 - Edo Association: 107
 - Soedanese Gemeenschap: 85
- Totaal aantal verdeelde informatiematerialen:
 - Bilenge: 750 brochures 'Laat je testen op hiv', 309 'Hiv en kinderwens'
 - Edo Association: 242 brochures 'Laat je testen op hiv', 14 malariabrochures
 - Soedanese Gemeenschap: 605 brochures 'Laat je testen op hiv', 20 brochures 'Hiv en kinderwens', 298 malariabrochures
- Aantal overlegvergaderingen met de sleutelorganisaties en andere stakeholders in Vlaanderen
 - Met alle sleutelorganisaties, vrijwilligers en het netwerk: 12/05/2018 (teambuilding)
 - In Antwerpen: 4 vergaderingen met alle sleutelorganisaties, individuele vrijwilligers en het netwerk: coaching, prioriteiten stellen in een planning, en praktische zaken in verband met het werk op het terrein
 - In Gent: 5 vergaderingen met sleutelorganisaties en het netwerk. Op 02/03/2018 was er een vergadering over het aanvragen van financiële steun bij de stad Gent. Bijkomende vergaderingen gingen over de inhoud van het jaarplan, praktische zaken en het verbeteren van de communicatie.
 - 2 bezoeken aan de verantwoordelijke van Misgana in Leuven voor de gegevens van het jaarrapport van 2017 en over het beëindigen van haar contract als sleutelorganisatie
 - 2 vergaderingen met afgevaardigden van de stad Aalst

R1 OD4 Proactief, onder andere over leemten en opportuniteiten van het beleid, en op vraag beleidsrelevant advies verlenen aan de Vlaamse overheid

1 Informeren van de Vlaamse overheid en op vraag deelnemen aan werkgroepen en vergaderingen

Status

In uitvoering

Doelstelling

Jaarlijks rapporteren/ beantwoorden van specifieke vragen over HIV-SAM Project

Beschrijving

Zoals elk jaar diende het HIV-SAM Project bij de Vlaamse Overheid het jaarrapport van 2017 en de jaarplanning voor 2019 in.

Dit jaarrapport stelt de resultaten van de activiteiten voor die worden uitgevoerd samen met sub-Saharaans-Afrikaanse migranten die in Vlaanderen wonen (SAM). Het rapport toont de consolidatie van de 3 basispijlers van het HIV-SAM Project: de primaire preventie en positieve

preventie, de bevordering van de hiv-tests in zowel de gemeenschappen als in de eerstelijnsgezondheidsdiensten en de strijd tegen stigma bij de doelgroep. Joëlle Konings van het Agentschap was op 23/01/2018 aanwezig tijdens een vergadering met de hiv-netwerken waar de nieuwe planning van 2018 werd voorgesteld, met inbegrip van de gekozen prioriteiten uit de Succeed-tool.

Doelgroep

Vlaamse overheid

Setting

Niet van toepassing

Wanneer

Continu

Evaluatiecriteria

Zie beheersovereenkomst voor dit resultaatgebied

Indicatoren

- Het jaarverslag 2017 werd tijdig ingediend: 29 maart 2018
- Het jaarplan 2019 werd tijdig ingediend: 30 oktober 2018
- Vergaderingen met Joëlle Konings:
 - (1) bespreking jaarplan 2018 (23/01/2018)
 - (2) bespreking toekomst HIV-SAM Project, externe evaluatie en oproep (29/08/2018)

R1 OD5 Proactief en op vraag derden bijstaan bij methodiekontwikkeling.

1 Implementatie en disseminatie van preventiemateriaal en preventietools

Status

In uitvoering

Doelstelling

De brochures, tools en preventiemiddelen worden gebruikt om te informeren over hiv, seksuele gezondheid, de bestaande zorgverleningsdiensten én het verminderen van het hiv-gerelateerd stigma.

Beschrijving

In 2018 werden de preventiematerialen verdeeld tijdens activiteiten georganiseerd door de sleutelorganisaties, vrijwilligers en netwerken en tijdens outreach activiteiten. De activiteiten vonden plaats in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen.

Het mannencondoom is het meest verdeelde preventiemiddel: er werden 155.859 condooms verdeeld (een daling van 22% in vergelijking met 2017). De vrijwilligers bezochten specifieke locaties op vraag van uitbaters, vaak specifieke settings die gekend zijn als plaatsen door SAM gefrequenteerd, én meer specifiek door personen die een risico op hiv-besmetting lopen (zie de Together studie).

Meer dan de helft (54,7%) van het totale aantal condooms werd in Antwerpen verdeeld (72,3%

ervan door de vrijwilligers in cafés, kapsalons, winkels en tijdens andere sociaal-culturele evenementen). De resterende 45,3% werd in Oost-Vlaanderen verdeeld.

Er is nog steeds vraag naar vrouwencondooms, maar minder dan naar mannencondooms. Er is een gebrek aan aanvaardbaarheid van het femidom voor SAM-vrouwen. Attitudes ten opzichte van het vrouwenconcoom vertalen zich vaak als volgt: “het lijkt op plastic, het is te groot, het is moeilijk om te gebruiken, ... “. Vrijwilligers ondervinden heel wat moeilijkheden om het te promoten. Nochtans deelden de vrijwilligers in 2018 circa 3.126 stuks uit (een stijging van 38,9% ten opzichte van 2017).

De informatie-instrumenten zoals brochures, flyers en posters over hiv-testen en -preventie werden samen met de condooms op de bezochte plaatsen verdeeld.

Ook brochures en adreskaartjes die hiv-testen in het Helpcenter en bij COZO van Dokters van de Wereld in Antwerpen promoten, werden verdeeld evenals brochures over malariapreventie van de Reiskliniek van het ITG.

De vrijwilligers begrepen de rationale en de noodzaak voor het promoten van malariapreventie. Ze vonden dit thema interessant als uitvalsbasis om een gesprek aan te knopen in de gemeenschappen en zo aan sensibilisering van hiv-preventie als een onderdeel van algemene gezondheidspreventie te doen. Ze blijven de brochure in Antwerpen en in Gent verspreiden. Een vrijwilliger die in Antwerpen drie “home-parties” georganiseerd had, werd uitgenodigd om over zijn werk te vertellen waarbij hij zijn resultaten voorstelde op vlak van malariapreventie, hiv-preventie evenals van verdeling van brochures en condooms.

Voor het eerst vonden er ook in Aalst op regelmatige basis preventieactiviteiten plaats dankzij twee nieuwe vrijwilligers die door bestaande netwerken gerekruteerd werden. De preventieactiviteiten in Aalst bestonden onder andere uit outreach in cafés, kapsalons, het station, tijdens het El Mundo festival evenals een infosessie in een kerk. Er werden condooms, femidoms en brochures verdeeld.

Doelgroep

SAM Vlaanderen

Setting

Vlaanderen

Wanneer

Januari - december 2018

Evaluatiecriteria

Referentie beleidsplan

- Monitoring sensibiliseringsactiviteiten in de SAM-gemeenschappen.

Indicatoren

Totaal aantal verdeeld preventiemateriaal:

- Condooms: 155.859
- Femidoms : 3.126
- Brochures ‘Laat je op hiv testen’: 3920
- Brochures ‘Hiv beter begrijpen voor een beter leven’: 110

- Brochures en visitekaartjes Helpcenter: 130
- Flyer malaria: 1.572

R2 Ontwikkeling van methodieken

R2 OD3 In samenwerking met relevante betrokkenen, methodieken, met inbegrip van ondersteuningsmiddelen en een implementatieplan, uitwerken, aanpassen en vernieuwen

1 Samenwerking met en participatie van stakeholders rond stigmareductie, promotie van de seksuele gezondheid en primaire preventie

Status

in uitvoering

Doelstelling

Aanwezigheid op het terrein verhogen door samenwerking met uiteenlopende groepen van stakeholders uit de gemeenschappen, die vrijwillig aan het preventiewerk meewerken:

- de 'sleutelorganisaties',
- de hiv-preventienetwerken in Antwerpen en Oost-Vlaanderen,
- een groep individuele vrijwilligers, die zich in verschillende mate voor hiv-preventie willen en kunnen engageren.

Beschrijving

In 2018 werkte het HIV-SAM Project samen met drie soorten stakeholders voor het promoten van seksuele gezondheid en preventie van hiv/soa in de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. Deze intermediairs bestaan uit de sleutelorganisaties, individuele vrijwilligers en de SAM-netwerken (samenwerkingsverband van diverse Afrikaanse sociale en culturele verenigingen, die zich ook op vlak van hiv preventie willen engageren).

Vier *sleutelorganisaties* waren betrokken bij hiv-preventie in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen: Bilenge in Antwerpen, Basibomoko, Edo Association en de Soedanese gemeenschap in Gent. Basibomoko was minder actief vanwege hun interne reorganisatie waardoor ze minder tijd aan het HIV-SAM Project konden besteden.

Zes *vrijwilligers* uit Antwerpen voerden outreach activiteiten uit waarbij ze SAM bewust informeerden over hiv-/soa-preventie en de voordelen van een hiv-test. Dit gebeurde door mensen individueel aan te spreken of door hen informatiebrochures te overhandigen. Een van de meest actieve vrijwilligers startte preventieactiviteiten in Aalst.

Vier leden van het *netwerk in Antwerpen* organiseerden zelfstandig vier preventieactiviteiten waarbij drie hiv-testsessies werden aangeboden. Alle vrijwilligers samen organiseerden in totaal 734 activiteiten in de twee provincies met 452 (61,6%) in Antwerpen en 282 (38,4%) in Oost-Vlaanderen. Er waren minder activiteiten in vergelijking met 2017.

De sleutelorganisaties en individuele vrijwilligers realiseerden in totaal respectievelijk 370 activiteiten (50,4%) en 364 activiteiten (49,6%). Deze activiteiten bestaan uit: het bezoeken van cafés, kapsalons, winkels, organiseren van info stands, grote evenementen (zoals een huwelijk of verjaardag georganiseerd door SAM, of Belgische festivals) om mensen bewust te maken en condooms, brochures, flyers en posters te verdelen.

Aanvullende informatie

Om de zichtbaarheid van het HIV-SAM Project, zoals gevraagd door de vrijwilligers te vergroten (zie resultaten van de interventie ter verbetering van kwaliteit in 2017/2018), hebben we nieuwe T-shirts ontworpen. Deze werden uitgedeeld door de vrijwilligers aan infostanden waar ook een HIV-SAM spandoek werd opgehangen.

Daarnaast organiseerden we een teambuilding evenement in Gent, waar de vrijwilligers van Antwerpen en Gent elkaar ontmoetten. Zo konden ze ervaringen uitwisselen tijdens en na een boottocht. De vrijwilligers waardeerden het initiatief en wilden dit graag elk jaar organiseren.

De outreach activiteiten werden uitgebreid naar plaatsen in steden die vroeger niet bezocht werden (Aalst, Sint-Niklaas en Lokeren). Dit hielp om de lijst van meest bezochte plaatsen voor onze doelgroep aan te passen en hun behoeften inzake condoomgebruik te achterhalen. Infosessies werden het minst frequent georganiseerd door onze vrijwilligers, omdat dit een behoorlijke investering qua tijd vergt en het soms niet lukt om de nodige mensen bij elkaar te krijgen. Door de thematiek uit te breiden naar meer algemene gezondheidsbevordering en nieuwe onderwerpen, zoals 'PrEP', hebben we hernieuwde interesse bij de netwerkleden kunnen vaststellen. Alle infosessies georganiseerd in Antwerpen hadden PrEP op hun agenda.

Doelgroep

Groepen van stakeholders uit de gemeenschappen

Setting

Vlaanderen

Wanneer

Januari - december 2018: informeren en sensibiliseren van de SAM-gemeenschappen in Vlaanderen

Evaluatiecriteria

Monitoring en rapporteren

Indicatoren

Activiteiten georganiseerd door sleutelorganisaties:

- Bilenge: Infosessie (2), Festivals (6), Infostand (4), Outreach (102)
- Basibomoko: Infostand (7), Outreach (29)
- Edo Association: Infosessie (1), Festival (16), Outreach (107)
- Soedanese gemeenschap: Infostand (11), Outreach (85)

Activiteiten georganiseerd door de individuele vrijwilligers

- Infosessies (2)
- Infostanden (9)
- Grote evenementen (13)
- Outreach activiteiten (330)

2 Sensibiliseren huisartsen rond proactief hiv-testen en counselen

Status

In uitvoering

Doelstelling

Proactief counselen en testen (PACT) voor SAM met een verhoogd risico op hiv-infectie verbeteren

Beschrijving

Op 6 oktober 2018 namen we deel aan de "Huisartsenbeurs" georganiseerd door Domus Medica in de Expo Hal in Antwerpen. We organiseerden een stand samen met het Hermetic-Project (ITG). Dit is een studie in het kader van een Europees onderzoeksproject, gericht op het bevorderen van proactief hiv-testen en counselen in de eerstelijnszorg. Het Hermetic-Project ontwikkelde een eigen steekkaart doelgroepengerichte screening criteria in samenwerking met Domus Medica op basis van indicatorziektes voor hiv. Ongeveer 16 huisartsen onder hen en enkele studenten geneeskunde bezochten onze stand, stelden vragen en namen de brochures van "PACT" en "je laten testen op hiv is zorgen je gezondheid" mee. Er werd in 2018 geen vorming door de interuniversitaire huisartsen opleiding aangevraagd.

Doelgroep

Huisartsen en huisartsen in opleiding

Setting

Vlaanderen

Wanneer

Januari- december 2018: afhankelijk van de interesse van de huisartsengroepen.

Evaluatiecriteria

Referentie beleidsplan

Indicatoren

Aantal verspreide handleidingen: 16

Aantal opleidingen voor huisartsen georganiseerd: 0

R4 Ondersteuning van de implementatie van methodieken met inbegrip van deskundigheidsbevordering

R4 OD1 Ondersteunen van de uitvoering van methodieken door het opleiden van intermediairs en/of logo's.

1 Adviseren van Aids Referentie Centra (ARC) over cultuursensitieve zorg

Status

In uitvoering

Doelstelling

Adviseren van ARC en hiv-organisaties op vlak van cultuurspecifieke kwesties omtrent SAM met hiv

Beschrijving

De cultuursensitieve psychosociale begeleiding van SAM-patiënten (consultaties en counseling) verschilt naargelang de psychosociale en gezondheidsproblemen die zich voordoen en de mate waarin de patiënten erin slagen hun serostatus te aanvaarden. Vooral op vlak van het aanvaarden van seropositiviteit kan cultuursensitieve zorg waardevol voor de patiënt blijken, ook al kan hun meervoudige, vaak socio-economische en juridische problematiek niet altijd direct opgelost worden. Samenwerken met de sociaal verpleegkundigen van de ARC is dan ook essentieel om oplossingen te kunnen aanbieden.

Een medewerker van het HIV-SAM Project nam regelmatig aan het maandelijks multidisciplinair overleg van het ARC-Antwerpen deel. Naast de reguliere verzoeken van de sociaal verpleegkundigen van het ITG over cultuurspecifieke zaken waar zij zich minder thuis in voelen en de SAM-patiënten die zij naar ons doorsturen, waren er in 2018 nog enkele andere gevallen, waar zorg op maat met aandacht voor de culturele achtergrond werd verleend:

- Verzoek om een vrouw met hiv door te verwijzen naar de Muungano patiëntengroep (op vraag van ZNA Stuivenberg)
- Lotgenotengroep voor een nieuw aangekomen PLHIV uit Libië met zijn zoon van 10 jaar (op vraag van UZ Brussel)
- Integratie van een nieuw gediagnosticeerde Kameroenese patiënt in de lotgenotengroep Muungano (op vraag van UZ Leuven).
- Verzoek om een biseksuele man te integreren in de lotgenotengroep, zonder zijn seksuele geaardheid te onthullen (op vraag van Platform Preventie SIDA, Brussel)
- Een patiënt verbonden aan de hiv-lotgenotengroep in Gent (Dr. W. Smet, Huisartsenpraktijk Gent)
- Een vertaler voor een patiënt die alleen TWI (een van de erkende Ghanese talen) sprak. Er was geen communicatie mogelijk tussen patiënt en zorgverleners terwijl deze patiënt veel comorbiditeit had (op vraag van ARC ITG)
- Een jonge persoon van 24 jaar uit Ivoorkust doorverwijzen van een lotgenotengroep (Sensoa) naar Muungano (vraag van Sensoa)
- Een nieuwkomer oriënteren inzake anonieme en gratis hiv/ soa-testen (hij was bang dat

hij mogelijk hiv-positief was) , hem doorverwijzen naar het HelpCenter (vraag van Mama Bolingo vzw)

- Vraag omtrent het opstarten en organiseren van een “community-based” lotgenotengroep voor hiv-patiënten van Afrikaanse afkomst (vraag van CHR de la Citadelle te Luik)

In 2018 vroegen ook individuele personen op eigen initiatief om advies (via telefoon of e-mail). Dit waren PLHIV of mensen die mogelijk risico liepen op een hiv-infectie. Deze personen kwamen in contact met het HIV-SAM Project via de HIV-SAM-website of via persoonlijke netwerken. Er waren drie gevallen van PLHIV in asielcentra van Luik en Turnhout. Hun zorgen betroffen de niet-meetbare virale lading = niet meer besmettelijk (U = U-campagne). Hierover hadden ze flyers gekregen maar de informatie over therapietrouw was onvoldoende duidelijk (vergeten hiv-medicatie te gebruiken, enz. ...). Daarnaast kregen we ook vragen over PrEP en PEP. Een typisch voorbeeld: een man van Syrische afkomst die net in België was gearriveerd, had geen juiste uitleg gekregen bij de huisartsenpost in Merksem over toegang tot PrEP. Hij belde om informatie te vragen. Via het HIV-SAM Project kon hij doorverwezen worden naar het ARC van het ITG. We werden ook gecontacteerd door twee MSM/ biseksuele mannen van Afrikaanse afkomst. Deze mannen hadden nood aan profylaxe na blootstelling aan een hiv-infectierisico. Ze werden doorverwezen en kregen zo de nodige zorg. Er was geen seroconversie voor beide.

Doelgroep

Hiv-gespecialiseerde hulpverleners, sociale werkers, hiv community-based organisaties en kwetsbare individuen

Setting

Vlaanderen

Wanneer

Januari 2018-december 2018

Evaluatiecriteria

Monitoring van de hulpvraag, adviezen en documenteren van de gevallen

Indicatoren

Regelmatig overleg en advies op vraag

2 Positieve preventie: Faciliteren patiëntengroepen voor SAM met hiv

Status

In uitvoering

Doelstelling

- Ondersteunen van de lotgenotengroep Muungano door het opvolgen van de lopende activiteiten en – waar nodig – op te leiden en te coachen.
- Versterken van de vaardigheden van de leiders en andere groepsleden zodat de groep autonomer en duurzamer wordt en blijft.

Beschrijving

Muongano heeft in 2018 aanzienlijke vooruitgang geboekt als (semi)autonome groep van Afrikaanse migranten die met hiv leven en dit ondanks de grote barrières waarmee leden van de groep geconfronteerd worden. Deze zijn bijvoorbeeld hiv-gerelateerd stigma, socio-economische kwetsbaarheid en/of juridische problemen. Het HIV-SAM Project bleef ook in 2018 de lotgenotengroep en zijn activiteiten steunen. Het project heeft ook een rol gespeeld bij het rekruteren van nieuwe patiënten in samenwerking met de hiv-kliniek van het ITG en Sensoa (zie boven). In totaal waren 5 mensen geïnteresseerd en konden 3 nieuwe leden in de groep geïntegreerd worden.

Via Muongano moedigt het HIV-SAM Project patiënten aan om assertiever en pro-actiever te zijn bij het zoeken naar oplossingen in geval van socioculturele en administratieve barrières. Dit bevordert hun zelfredzaamheid. Net als vorig jaar hebben we de maandelijkse vergaderingen van de groep opgevolgd en geholpen bij de organisatie van het jaarlijkse weekend aan de Belgische kust met Sensoa Positief. In 2018 lag de nadruk op het ondersteunen van de groep om zijn waaier aan activiteiten te vergroten, het organiseren van activiteiten die de zelfredzaamheid vergroten en inkomsten voor de groep kunnen genereren. Daarnaast heeft de groep met steun van het HIV-SAM Project kleine projecten uitgewerkt en subsidies aangevraagd.

Aanvullende informatie

De volgende punten zijn mijlpalen van de groepsactiviteiten in 2018:

Plannen en rapporteren

Een planning werd opgemaakt en voorgelegd aan het HIV-SAM Project in januari 2018 en op het eind van het jaar.

Netwerking en leren

Leden van de stuurgroep en een professional van het HIV-SAM Project werkten samen met verschillende hiv-ondersteuningsorganisaties, zoals: Sensoa-positief, Preventie Platform SIDA, UTOPIA_BXL, Nyampinga, EX AEQUO, SIDASOL, SIDA/IST Mons-Charleroi en AIDES Info SIDA. Op 1 december 2018 (Wereld aidsdag) werd een speciale brunch georganiseerd voor PLHIV in Brussel. De gelegenheid had twee gerelateerde thema's: "Nul discriminatie: wereld zonder hiv-gerelateerde discriminatie" en "U = U: wat zijn de veranderingen in de het dagelijkse leven van PLHIV met betrekking tot stigma en discriminatie?". Vijf Muongano-leden waren aanwezig op de brunch. Ook in 2018 werd een samenwerking gerealiseerd tussen de Muongano-groep en de Vhiva-vrouwen steungroep (opgestart en georganiseerd door de sociaal verpleegkundigen van het ARC/ITG Antwerpen), waarbij één lid van het HIV-SAM Project als tussenpersoon optreedt. Twee sociale verpleegsters van de hiv-kliniek van het ITG bieden professionele ondersteuning aan de groep aan. In 2018 werden leden van Muongano twee keer uitgenodigd om de bijeenkomsten van Vhiva bij te wonen, waar ze PLHIV ontmoetten van verschillende oorsprong. Er is een wederzijdse waardering voor dit initiatief.

Muongano heeft een advertentie gepubliceerd op zanzu.be

Op de BREACH Spring Meeting werd vastgesteld dat ARC's en hiv-organisaties lotgenotengroepen zouden moeten promoten bij PLHIV en het algemene publiek. Hierna nam Zanzu de Muongano-groep op in hun lijst van vrijwillige hiv-organisaties om PLHIV te ondersteunen

(<https://www.zanzu.be/en/living-hiv>).

Diner voor fondsenwerving en zichtbaarheid

De groep heeft op zijn jaarlijks, geslaagd diner voor fondsenwerving in juni de organisatie meer zichtbaar gemaakt en fondsen ingezameld. De gasten waren voornamelijk professionelen, familieleden en vrienden van de groepsleden. Zij zouden graag toekomstige diners toegankelijk maken voor een breder publiek om er zo een instrument van te maken dat hiv normaliseert en het hiv-gerelateerd stigma bestrijdt. Dit wordt nog als een (te) grote uitdaging gezien omdat het voor sommige groepsleden het openbaar maken van hun hiv-status zou betekenen.

Lidmaatschap nationale Positieve Raad

Een lid van Muungano, dat deel uitmaakt van de Positieve Raad, woonde de vergaderingen van de raad bij en rapporteerde hierover aan de groep tijdens de eindejaarsvergadering.

Activiteiten in 2018

De Muungano lotgenotengroep heeft 11 activiteiten georganiseerd in 2018, naast 9 vergaderingen van het bestuurscomité. De activiteiten hadden verschillende thema's (zoals psychosociale problemen, fondsenwerving, ...) om de "empowerment" van de groepsleden te verhogen en de levenskwaliteit te vergroten.

Maandelijksse bijeenkomsten

De groep had acht maandelijksse vergaderingen in 2018 .

Lotgenotenweekend met Sensoa positief

Van 5 tot 7 oktober 2018 waren 12 leden van Muungano aanwezig op het jaarlijkse lotgenotenweekend georganiseerd door Sensoa Positief in Blankenbergen. Dr. Helena Van Mechelen van ViiV Healthcare Belgium werd uitgenodigd om met de deelnemers enkele tips te delen over hoe leven met hiv. Deze tips waren samengesteld op basis van een wereldwijd onderzoek naar het leven van PLHIV uitgevoerd door ViiV Healthcare: "Positive Perspectives: looking into the lives of PLHIV and their partners". (zie <https://www.viivhealthcare.com/en-gb/hiv-treatment-and-care/the-positive-perspectives-survey/>).

De behoeften van PLHIV in kaart brengen

In oktober 2018 namen leden van Muungano deel aan een nodenbevraging onder PLHIV in België georganiseerd door Sensoa. Zij hadden een gesprek met de projectcoördinator Geert Scheeder en vulden een vragenlijst in over de behoeften van PLHIV in België. Om de inzichten te verdiepen, namen ze ook deel aan een focusgroepdiscussie om de specifieke behoeften van PLHIV van Afrikaanse afkomst beter te begrijpen.

Vrijwilligerswerk

Vier leden van Muungano zijn actieve vrijwilligers van het HIV-SAM Project. Ze zijn betrokken bij preventieactiviteiten van het project zoals de verdeling van condooms op verschillende locaties in de Afrikaanse gemeenschappen in Vlaanderen, vooral in Antwerpen, Gent en Leuven. Drie van hen geven soms getuigenissen over de voordelen van het kennen van je hiv-status. Zo inspireren ze mensen om een hiv-test in een vroeg stadium te nemen.

Schrijven van een projectvoorstel: "Breaking the taboo: project making Muungano visible"

In 2018 schreven leden van de Muungano-groep een project met de titel " *Breaking the taboo: project making Muungano visible*" en dienden het in bij ViiV Healthcare voor financiering. Dit project was de opvolging van de vaststelling tijdens de BREACH Spring Meeting waaruit bleek dat de lotgenotengroep onvoldoende gekend is bij alle ARC's en de hiv-steunorganisaties. ViiV Healthcare ging in juni 2018 akkoord om het project te financieren. Het project heeft het doel de lotgenotengroep bij verschillende ARC's in Vlaanderen te promoten, zodat andere geïsoleerde PLHIV van Afrikaanse afkomst de kans krijgen om zich aan te sluiten. De groep ontving 3.000 euro voor dit project. In 2018 verstreekte het HIV-SAM Project administratieve ondersteuning aan de groep om deze aanvraag aan ViiV Healthcare in te dienen. Daarnaast werd er gebrainstormd over hoe de "outreach" naar verschillende ARC's in Vlaanderen in 2019 kon georganiseerd worden om hun groep beter bekend te maken bij PLHIV die behoefte hebben aan steun van lotgenoten.

Doelgroep

Lotgenotengroep Muungano

Setting

Vlaanderen

Wanneer

- Januari - december 2018: Doorlopende activiteiten van Muungano vzw
- 24 juni: Fondsenwervend diner
- 5-7 oktober 2018: Jaarlijks lotgenotenweekend, in samenwerking met Sensoa

Evaluatiecriteria

Zie beheersovereenkomst voor dit resultaatgebied

- Alle activiteiten werden gesuperviseerd en opgevolgd door het HIV-SAM Project
- Na elke activiteit werd feedback gegeven, vooral over het belang van de activiteiten en mogelijke punten voor verbetering

Indicatoren

- 17 Muungano bijeenkomsten met een gemiddelde opkomst van 9 deelnemers per vergadering.
- 1 lotgenotenweekend met Sensoa (5-7/10) met 12 deelnemers.
- 1 diner voor fondsenwerving.
- 3 themavergaderingen/ workshops.

3 Individuele patiëntenconsultatie

Status

In uitvoering

Doelstelling

Seropositieve Afrikanen op een cultuursensitieve manier ondersteunen

Beschrijving

Cultuursensitieve counseling voor SAM gebeurt door een counselor van Afrikaanse achtergrond met onder andere nieuwe begeleidingen (intake en opvolging), het opvolgen van bestaande begeleidingen, het geven van informatie en doorverwijzing naar de patiëntengroepen. In 2018 verzorgde het HIV-SAM Project 256 dergelijke consulten. Meestal worden personen voor nieuwe begeleidingen naar ons doorverwezen door het ARC van het ITG en Sensoa. De meeste patiënten consulteren ons voor een multiproblematiek: psychologische of psychiatrische problemen verbonden aan hiv/aids tegen een achtergrond van sociale problematiek, financiële problemen, relatie- en familiegerelateerde problemen, seksuele oriëntatie (homo-/biseksualiteit), het zoeken naar een partner, zelfisolatie, het zoeken naar een plaats om over hiv te kunnen praten (lotgenotengroep), en migratie gerelateerde problemen zoals angst voor een mogelijk negatief antwoord op een asielaanvraag of een negatief antwoord op een regularisatieprocedure. De algemene feedback over deze individuele consultaties is dat ze een essentiële aanvulling vormen op de zorg die hiv-positieve personen van Afrikaanse afkomst ontvangen bij de ARC's. Tijdens deze bijeenkomsten ontvangen patiënten een cultuurgerichte begeleiding met betrekking tot de sociale dimensie van 'leven met hiv'. Daarnaast krijgen ze ook praktische tips voor hun praktische vragen, indien artsen en sociaal verpleegkundigen bijvoorbeeld geen tijd hadden om deze te beantwoorden.

Doelgroep

Hiv-positieve patiënten van Afrikaanse afkomst

Setting

Vlaanderen

Wanneer

Januari – december 2018

Evaluatiecriteria

Zie beheersovereenkomst voor dit resultaatgebied

Indicatoren

Patiënten zijn tevreden over de consultaties.

4 Cultuursensitieve workshops 'Omgaan met een hiv-diagnose' voor SAM die leven met hiv

Status

In uitvoering

Doelstelling

De doelstelling van deze interventie is om mensen die met hiv leven en van Afrikaanse afkomst zijn te empoweren door hun "coping" vaardigheden en capaciteit tot zelfmanagement te verbeteren en zo hun gezondheidsgerelateerde levenskwaliteit te versterken. Om het bereiken van deze doelstelling te kunnen meten, werd in samenwerking Sensoa een wetenschappelijke studie gepland om deze interventie te evalueren. Hiervoor werd er in 2018 een studieprotocol uitgeschreven.

Beschrijving

Van 2014 tot 2016 ontwikkelde het HIV-SAM Project een psychosociale gedragsinterventie voor SAM-patiënten met hiv in de vorm van een vierdaagse workshop. Deze cultureel sensitieve psychosociale interventie, met de titel "Diagnosed with HIV? You are Not Alone" vormt een aanvulling op de multidisciplinaire zorg die patiënten krijgen door de ARC's. De inhoud en methodieken van de workshop zijn onder andere gebaseerd op de culturele achtergrond van deelnemers maar ook andere specifieke contextuele factoren die hun leven vormgeven als hiv-positieve personen met een migrantenachtergrond. Het uiteindelijke doel van de interventie is om de gezondheidsgerelateerde levenskwaliteit van de deelnemers te verbeteren door hun coping vaardigheden en zelfmanagementcapaciteit te verbeteren. De interventie werd in 2016 getest en in 2017 geïmplementeerd via twee workshops in een klinische setting. In 2018 waren twee workshops gepland in twee talen: Frans en Engels. Er werd slechts één workshop georganiseerd, met name voor 15 Franstalige deelnemers in juni 2018 en dit in een gemeenschapsgerichte setting in samenwerking met Lliving vzw in Brussel. Uit de uitgevoerde procesevaluatie bleek dat deze workshop positief werd beoordeeld.

In de zomer van 2018 zijn we begonnen met het ontwikkelen van een wetenschappelijk evaluatiestudie van de interventie. Deze evaluatiestudie zal de verspreiding van de interventie op grotere schaal ondersteunen in Vlaanderen en de rest van België. Deze studie heeft het doel om de effecten van de interventie te evalueren. Om te kunnen meten of de interventie de doelstellingen bereikt het (met name hiv-positieve patiënten van sub-Saharaans-Afrikaanse origine te ondersteunen in het verbeteren van hun coping vaardigheden en zelfredzaamheid, wat uiteindelijk tot een verbeterde zelfgerapporteerde gezondheidsgerelateerde levenskwaliteit zal leiden) werd een protocol uitgeschreven voor een "mixed methods" evaluatie. Afhankelijk van de evaluatieresultaten zal deze studie ook helpen om de inhoud van de interventie aan te passen, indien nodig. Er zullen zowel kwantitatieve gevalideerde schalen als kwalitatieve diepte-interviews met een deelsteekproef van de deelnemers aan bod komen. Het onderzoek werd opgezet als een longitudinaal onderzoek waarbij proces- en resultaatevaluatie gecombineerd worden (een enkelvoudige "repeated-measures-design" met follow-up metingen voor, onmiddellijk na, en na 6- en 12 maanden na de interventie).

Het protocol verkreeg ethische goedkeuring van de Institutional Review Board van het ITG en van het ethisch comité van het Universitair Ziekenhuis Antwerpen. Het onderzoeksprotocol bepaalt in detail hoe de studie zal worden uitgevoerd.

Daarnaast zijn de promotiestrategieën van de interventie door de verschillende Vlaamse ARC hierin beschreven. De promotiestrategie is ontwikkeld in samenwerking met Sensoa. Zij bieden een vergelijkbare workshopserie voor hiv-positieve MSM aan.

Aanvullende informatie

De studie wordt uitgevoerd in de Vlaamse Aids Referentie Centra (ARC). In deze ARC's wordt de interventie aangeboden aan hiv-patiënten van sub-Saharaans-Afrikaanse origine. De ARC's van Antwerpen (ITG inclusief Middelheim en Stuivenberg), Gent, Leuven, Brugge (met inbegrip van het Jan Yperman-ziekenhuis in Ieper), Hasselt, UZ Brussel en Sint-Pieter in Brussel werden gecontacteerd om hun medewerking te vragen bij het werven van deelnemers voor de workshop en uiteindelijk de

evaluatiestudie. Daarnaast kwam de vraag vanuit de community-based organisaties zoals Sensoa in Vlaanderen en Lhiving, Platform SIDA / Sidais Migrant / Siréas in Brussel, om de studieparticipatie ook bij hun cliënten te bevorderen.

De promotiestrategie werd ontwikkeld in samenwerking met Sensoa, met inbegrip van een stappenplan om de workshops te promoten. De details van het promotiepakket worden o.a. uitgelegd in de sectie "Samenwerking met Sensoa".

Doelgroep

Hiv-positieve personen van Afrikaanse afkomst

Setting

Vlaanderen en Brussel

Wanneer

- Juni-november 2018: Schrijven van het studieprotocol
- December 2018: Ethische verklaring IRB, ITG
- December 2018:
 - Ontwikkeling van promotiestrategieën met Sensoa
 - Contacteren van ARC's

Evaluatiecriteria

De wetenschappelijk evaluatie, de vooruitgang/verbetering van de workshop (zie boven).

Indicatoren

- Een workshop werd georganiseerd en geëvalueerd door de deelnemers
- Een onderzoeksprotocol werd ontwikkeld
- De studie werd ethisch goedgekeurd door de IRB van het ITG en het ethisch comité van het UZA
- Promotiestrategieën van de workshop werden ontwikkeld in samenwerking met Sensoa
- De workshop en het wetenschappelijk evaluatieplan worden gepromoot bij de verschillende ARC's

R5 Uitvoeren van methodieken

R5 OD1 Uitvoeren van methodieken of onderdelen ervan, die niet door de intermediairs worden uitgevoerd.

1 Laagdrempelig hiv-testen en counselen in SAM-gemeenschapssettings

Status

In uitvoering

Doelstelling

Mensen van de SAM-gemeenschappen kennen hun hiv-status.

Beschrijving

Het HIV-SAM Project informeerde tijdens outreach activiteiten over de voordelen van het kennen van de eigen hiv-status, de mogelijkheden om zich op hiv te laten testen en bood ook hiv-testen aan. Deze activiteiten werden, in de Stad Antwerpen, door het Swab2know-project (S2K) ondersteund, mede door de financiering van de test-kits door de stad Antwerpen. De samenwerking met Dokters van de Wereld maakte het mogelijk om hiv-sneltesten op bloed aan te bieden (in Sint-Niklaas). De deelnemers waardeerden het snelle resultaat van deze test.

Tot 2017 werd er tijdens de infosessies voor nieuwkomers gebruik gemaakt van een hiv-test op mondvocht ("oral fluid"). Helaas betekende dit dat er drie dagen op het resultaat gewacht moest worden. Deze wachttijd bracht stress voor veel deelnemers met zich mee. Om deze wachttijden in te korten, werd er in 2017 gestart met een hiv-sneltest op basis van mondvocht. Het S2K-project koos samen met het Aidsreferentielaboratorium (ARL) van het ITG voor 'Oraquick ½[®]'. Deze geeft het testresultaat na 20 minuten.

Om gedecentraliseerd en gedemedicaliseerd hiv-testen op een kwaliteitsvolle manier te implementeren, is vorming uitermate belangrijk. In 2018 werden daarom twee vormingen georganiseerd door het ARL voor de vrijwilligers die in Antwerpen actief zijn. De vorming was gericht op de technische aspecten van de hiv-test: afname van orale stalen, voorbereiding van het staal, lezen en interpreteren van de resultaten en veilig opruimen ervan. Een tweede aanvullende vorming over de noodzaak van pre- en post-counseling werd georganiseerd door het HIV-SAM Project. Er werden in totaal negen vrijwilligers volledig opgeleid. De opgeleide deelnemers gaven een 8,4/10 als algemene evaluatiescore voor de training gegeven door het ARL en 6,7 voor het gedeelte over pre- en post-testcounseling.

Hiv -testsessies werden door getrainde vrijwilligers samen met een teamlid van het HIV-SAM Project uitgevoerd om de eerste ervaringen met gedecentraliseerd en niet-gemedicaliseerd hiv-testen onder toezicht te krijgen. Dit verbeterde de vaardigheden van de vrijwilligers.

In 2018 werden in Antwerpen 133 personen getest. Ze kregen na 20 minuten hun resultaten: 72 personen in 7 integratieklassen, 61 personen tijdens 3 infosessies, georganiseerd door het netwerk en 6 personen op festivals. De aanvaardbaarheid van outreach testen was hoog. Vooral onder de nieuwkomers (integratieklassen over seksuele gezondheid) waren meer deelnemers van de integratieklassen bereid om zich te laten

testen (76% van alle deelnemers) tegenover 56% in 2017.

Er werden drie reactieve resultaten gevonden. Op basis van een bevestigingstest werd slechts één resultaat effectief als hiv-positief bevestigd.

Aanvullende informatie

In 2018 werkten we samen met de Dokters van de wereld om informatie en testen over hepatitis B (HBV) en hepatitis C (HCV) in de gemeenschappen te introduceren. Deze activiteit is ingebed in een studie georganiseerd door het Universitair Ziekenhuis Antwerpen, dienst Gastro-enterologie en Hepatologie, en Vaxinfectio (Vaccin en Infectieziekten Instituut Universiteit Antwerpen).

De doelstellingen van de studie zijn:

- Meten van acceptatie en barrières ten opzichte van community based sneltesten in de SAM-gemeenschap in België
- Meten van HBV en HCV-risicofactoren en toegang tot testen in de SAM-gemeenschap in België
- Bepalen proportie HBV en HCV-infecties bij SAM-migranten (1ste en 2de generatie) in de grootstedelijke Antwerpse regio en eventueel daarbuiten
- Bestuderen van de impact van community based testen op linkage to care in vergelijking met testen bij de huisarts

De screening op het HBV- en HCV-virus werd uitgevoerd in SAM-gemeenschappen in Antwerpen samen met een hiv-test. Deze drie (snel)testen werden aangeboden in een integratie- en inburgeringsklas in Antwerpen op 26/11/2018, waarbij 11 personen getest werden op hiv en 12 personen op HBV en HCV. Op 24/11/2018 boden Dokters van de Wereld tijdens een infosessie in Sint-Niklaas, een pakket van hiv / HBV/HCV-testen aan. Hierbij werden 7 personen getest op hiv en 9 personen op HBV en HCV.

Tijdens beide sessies werden in totaal 18 hiv-testen en 21 HBV- en HCV-testen uitgevoerd. Geen enkele test bleek reactief.

Eind 2018 testte de COZO-vestiging in Antwerpen 177 personen op hiv, waaronder 45 SAM (25,4%). Twee reactieve testen werden bevestigd als hiv-positief.

Doelgroep

SAM in hun gemeenschapsettings

Setting

Vlaanderen

Wanneer

Januari- december 2018

Evaluatiecriteria

Referentie beleidsplan

Indicatoren

- Hiv-outreach sessies georganiseerd: Antwerpen: 2, Sint-Niklaas : 1
- Hiv-testen tijdens het festival van de Zomer van Antwerpen: 6
- Aantal deelnemers op hiv getest: 140 (inburgering klassen: 72, outreach sessies in Antwerpen: 61, Infosessie in Sint-Niklaas: 7)
- Aantal deelnemers op HBV/HCV getest: 21

2 Onderzoek naar hiv-stigma en discriminatie in de SAM-gemeenschappen

Status

In uitvoering

Doelstelling

Verminderen hiv-stigma en discriminatie

Beschrijving

De resultaten van de kwalitatieve studie tonen dat het hiv-gerelateerde stigma reëel aanwezig is in SAM-gemeenschappen. De drijvende factor is de angst om besmet te geraken, gepaard gaande met angst voor de dood. Het stigma manifesteert zich op verschillende manieren, zoals het isoleren van personen die leven met hiv, het roddelen over personen waarvan men meent dat ze hiv-positief zijn, het nawijzen en zich distantiëren van hiv-positieve personen waardoor deze het stigma zowel anticiperen als internaliseren. Ze houden hun hiv-status geheim en isoleren zichzelf. Ze vermijden het contact met Afrikaanse gemeenschappen omdat ze niet willen dat hun hiv-status bekend raakt. De mensen die hiv-positieve SAM het meest stigmatiseren zijn oudere mannen en vrouwen, mensen die minder geïnformeerd zijn over hiv (al dan niet opgeleid), en nieuwkomers die nog weinig kennis over hiv en seksuele gezondheid verworven hebben.

Op basis van de wetenschappelijke kennis kan geconcludeerd worden dat boodschappen met een positieve inhoud hun doel, het stigma te verlagen, beter bereiken. Boodschappen van hoop kunnen onder andere volgende inhoud hebben:

- Hiv is niet langer een dodelijke ziekte, het is een chronische ziekte geworden met toegang tot doeltreffende behandeling: deze behandeling is gratis beschikbaar in België;
- Hiv is stilaan genormaliseerd: hiv-positieve mensen kunnen een normaal leven leiden en gezonde kinderen op de wereld brengen.

De activiteiten omtrent stigmareductie in 2018 omvatten de verspreiding van de studieresultaten bij SAM in de drie provincies om het bewustzijn te vergroten van de aanwezigheid en de negatieve impact van het hiv-gerelateerde stigma en discriminatie die in de SAM-gemeenschappen leeft.

Drie vergaderingen werden gehouden in Leuven, Antwerpen en Gent op 26/04/2018, 10/11/2018 en 15/12/2018. In Leuven maakte 'hiv-stigma en discriminatie' deel uit van het programma van het Afrikafilmfestival dat aan jongeren werd aangeboden. 12 personen namen deel aan deze infosessie. In Gent waren 35 personen aanwezig op de infosessie,

georganiseerd door sleutelorganisatie 'Edo Association'. In Antwerpen werden 8 vrijwilligers (inclusief 2 vrijwilligers van Aalst) geïnformeerd over de resultaten. Daarnaast werden de vrijwilligers betrokken bij het ontwikkelen van toekomstige interventiestrategieën inzake stigmareductie.

Tijdens deze bijeenkomsten herkenden de deelnemers de studieresultaten en zagen gelijkenissen met hun eigen leefwereld. Een stereotiep voorbeeld dat regelmatig aan bod kwam, ging over een SAM die met hiv leeft en opzettelijk hiv overdraagt aan seksuele partners uit wraak. Sommige deelnemers pleitten daarvoor een harde aanpak en strafrechtelijke vervolging. Ook de aanwezige jongeren herkenden de feiten omtrent stigma, maar ze deelden de angsten en stereotypieën niet.

Tijdens de bijeenkomsten werden voorstellen gedaan om stigmatisering te verminderen. De nadruk lag op het verhogen van de kennis, maar ook het bespreekbaar maken van angsten en het identificeren en veranderen van stereotypieën. Men wilde ook meer sensibilisatie voor het aanvaarden van mensen met hiv. Deze activiteiten moeten worden uitgevoerd met behulp van getuigenissen door SAM die met hiv leven.

Als belangrijke partner in de strijd tegen het stigma werden de Afrikaanse kerken aangewezen, omwille van volgende redenen: er komen veel SAM samen, hiv-stigma is aanwezig in de kerken en de boodschappen van kerkleiders hebben een grote invloed op de volgers. Vrijwilligers en sleutelorganisaties hebben een grote behoefte aan concrete steun omdat ook zij worstelen met de vraag hoe stigma best aangepakt kan worden. Er werd zowel naar een vorming als naar ondersteunend informatiemateriaal (bijvoorbeeld een brochure) gevraagd.

Deze bevindingen, samen met de resultaten van een literatuurstudie, waren de basis om het formaat van de geplande vorming te kiezen. Er werd besloten een bestaande "tool-kit" aan te passen: "Understanding and challenging the HIV stigma, Tool kit for action" (zie: <http://www.hivpolicy.org/Library/HPP001877.pdf>) zal overeenkomstig de boven beschreven noden herwerkt worden. Op basis van de bestaande literatuur werd als theoretische onderbouwing de 'Diffusion of innovations' theorie van Rogers (1983) gekozen. De gedetailleerde uitwerking en het pre-testen van de interventie zal in 2019 gebeuren.

Doelgroep

SAM-gemeenschappen

Setting

Vlaanderen

Wanneer

- Presentatie studieresultaten van de kwalitatieve studie bij SAM-gemeenschappen in drie provincies:
- Literatuurstudie (februari-april 2018):
- Ontwikkelen van de interventie voor stigma-reductie (november-december 2018),

- Pilotinterventie (gepland voor 2019)
- Start implementatie (gepland voor 2019)

Evaluatiecriteria

Zie beheersovereenkomst voor dit resultaatgebied

Indicatoren

- Een feedbackmoment met de SAM-gemeenschappen over de studieresultaten in Leuven (26/04/2018), in Antwerpen (10/11/2018) en in Gent (15/12/2018) werd georganiseerd
- Literatuurstudie: uitgevoerd
- Interventie voor stigma-reductie is ontwikkeld: in voorbereiding
- Pilotinterventie voor stigma-reductie: gepland voor 2019

C Besluit

In dit jaarrapport hebben we de belangrijkste activiteiten, gerealiseerd door het HIV-SAM Project, in 2018 beschreven. We concluderen dat we op de drie domeinen - primaire preventie en promotie van de seksuele gezondheid, promotie van hiv-testen en secundaire of positieve preventie - een aantal grote verwezenlijkingen gerealiseerd hebben in, overeenkomstig onze vooropgezette doelstellingen.

Op vlak van *primaire hiv-preventie en promotie van de seksuele gezondheid* konden we in 2018 het bereik van de activiteiten vergroten, waardoor ook acties in kleinere Vlaamse steden zoals Aalst verwezenlijkt werden. We leverden inspanningen om de samenwerking op drie niveaus met de gemeenschappen te versterken: individuele vrijwilligers, sleutelorganisaties en de hiv-preventienetwerken. Deze samenwerking vergde veel investeringen qua opvolging, coaching en monitoring, maar is de enige manier om de banden met de vaak kwetsbare SAM-gemeenschappen hechter te maken. Op die manier bouwen we een continu draagvlak op voor preventie en seksuele gezondheidspromotie zodat ook de vraag naar gerichte preventie acties groeit.

Een van de grote barrières die hiv-preventie kan belemmeren is hiv-gerelateerd stigma. We zijn blij dat het in 2018 gelukt is om op basis van de kwalitatieve studieresultaten over stigmamechanismen in de SAM-gemeenschappen een stigmareductie-interventie te ontwikkelen. Dit gebeurde, in overeenstemming met de werkingsprincipes van het HIV-SAM Project, in nauwe samenwerking met de verschillende actoren en intermediairs om de krijtlijnen, hoofdboodschappen en disseminatiekanalen van de geplande stigma-interventie te bepalen.

Promotie van hiv-testen

2018 werd gekenmerkt door een mijlpaal in het hiv-testbeleid: gedemederaliseerd en gedecentraliseerd hiv-testen werd door een koninklijk besluit, uitgevaardigd in juli 2018, op bredere schaal mogelijk gemaakt. Dit betekent een grote vooruitgang voor outreach testen als een complementaire strategie om deze kwetsbare groepen te bereiken, die geen toegang tot de eerste lijn of de gespecialiseerde centra vinden.

De uitdaging om de 90:90:90 doelstellingen van UNAIDS te realiseren, ligt vooral bij de eerste stap in de cascade, met name de identificatie van mensen die hun hiv-status nog niet kennen. Hier zal gedemederaliseerd en gedecentraliseerd hiv-testen een grote bijdrage kunnen leveren. Belangrijk daarbij zijn het waarborgen van de kwaliteit van het testen en het monitoren van de resultaten. Het HIV-SAM Project kan in de toekomst vooral voor het eerste een belangrijke schakel zijn, omdat het project als geen andere toegang tot gemeenschapsleden en associaties heeft die als leek dergelijke acties kunnen uitvoeren. Vandaar dat het HIV-SAM Project ook een grote rol zal kunnen spelen bij de toekomstige vorming van deze leken. Bovendien tonen de acties die we in samenwerking met andere partners op vlak van outreach hiv- testen hebben uitgevoerd, dat vooral sneltesten van de

gemeenschappen goed aanvaard worden en dus deze vorm van outreach haalbaar is. We kunnen ervan uitgaan dat de vraag naar deze vorm van hiv-test-interventie binnen de gemeenschappen in de toekomst zal blijven toenemen. De combinatie van hiv met testen op andere soa's (bijvoorbeeld hepatitis B en C) zoals voorgesteld in een succesvol pilootproject van een studie in samenwerking met de Universiteit Antwerpen, zie ook R5 OD1 1, zal indicatief zijn voor een toekomstig promotie- en testbeleid én is vatbaar voor uitbreiding.

Positieve preventie

De tweede grote uitdaging in verband met de 90:90:90 doelstellingen betreft de laatste stap van het zorgcontinuüm. Recent werd de internationale aandacht steeds meer aan de levenskwaliteit besteed, mensen met hiv zouden niet enkel een onderdrukte viruslast moeten kunnen bereiken maar ook een goede levenskwaliteit. Met onze gestructureerde interventie (workshops voor hiv-positieve SAM), die we in 2018 verder implementeerden en in samenwerking met Sensoa bij de ARC's aan het promoten zijn, kunnen we een grote bijdrage aan deze doelstelling leveren.

Deze successen moeten in de juiste context geplaatst worden. Belangenbehartiging voor de rechten van mensen die met hiv leven bleef ook in 2018 belangrijk, omdat structurele factoren die invloed hebben op het leven van migranten met hiv, niet verbeterd zijn.

De nationale hiv-cijfers gepubliceerd in 2018¹ (inzake de toestand per 31/12/2017) toonden ook in 2018 een verdere daling van de nieuwe hiv-gevallen, in het algemeen én in onze doelgroep in het bijzonder. Zo daalde het aantal nieuwe hiv-diagnoses bij mensen afkomstig van sub-Saharaans-Afrika met 44% bij vrouwen en 61% bij mannen in vergelijking met 2012. Verschillende oorzaken kunnen deze dalende trend betreffen (zoals een verstrengd migratie- en asielbeleid, effecten van preventie, etc.), maar de groep van sub-Saharaans-Afrikaanse origine in Vlaanderen is met 38% nog steeds disproportioneel vertegenwoordigd bij de gerapporteerde nieuwe hiv-infecties. Minder gerapporteerde nieuwe hiv-gevallen mogen dan ook geen aanleiding zijn om onze preventieve-inspanningen te minderen. Een doelgroepengericht hiv-preventiebeleid dat zich zowel op het hiv preventie- en zorgcontinuüm als op participatie van de betrokken gemeenschappen richt, zal in de komende jaren noodzakelijk blijven.

Het HIV-SAM Project is zeer goed verbonden met een netwerk van relevante actoren en "stakeholders" in het Vlaamse én Belgische hiv-preventielandschap. Als lid van het monitoring comité van de hiv-plan namen we eind 2018 deel aan de kick-off om een nieuw hiv-plan voor te bereiden (2020-2025). Daarin zullen migranten en etnische minderheden een prioritaire doelgroep zijn. We kijken er dan ook naar uit om in 2019 met dit netwerk en alle betrokken stakeholders en beleidmakers verder aan een innovatief hiv-plan te werken.

¹ Sciensano (2018). Epidemiologie van aids en hiv-infectie in België. https://www.sciensano.be/sites/www.wiv-isp.be/files/jaarrapport_hiv-aids_2017_7web.pdf

D Overzicht bijlagen bij jaarverslag

Inleiding

Besluit

Figuur 1: Activiteiten per jaar, 2009-2018

Tabel 1: Overzicht overlegmomenten met andere organisaties 2018

Tabel 2: Overzicht type activiteiten ondernomen door de hiv-preventienetwerken, individuele vrijwilligers en sleutelorganisaties per provincie in 2018

Tabel 3: Activiteiten van de sleutelorganisaties in 2018

Tabel 4: Materiaal verdeeld per provincie in 2018

Tabel 5: Overzicht sessies groeps counseling (PINA) in Antwerpen in 2018

Tabel 6.1: Overzicht van 'Swab2know' sessies en hiv-sneltest (bloed) in samenwerking met "Dokters van de Wereld" in 2018

Tabel 6.2 Overzicht van hiv-sneltest (bloed) in samenwerking met "Dokters van de Wereld" in 2018

Tabel 7: Vergaderingen met de netwerken en vrijwilligers 2018

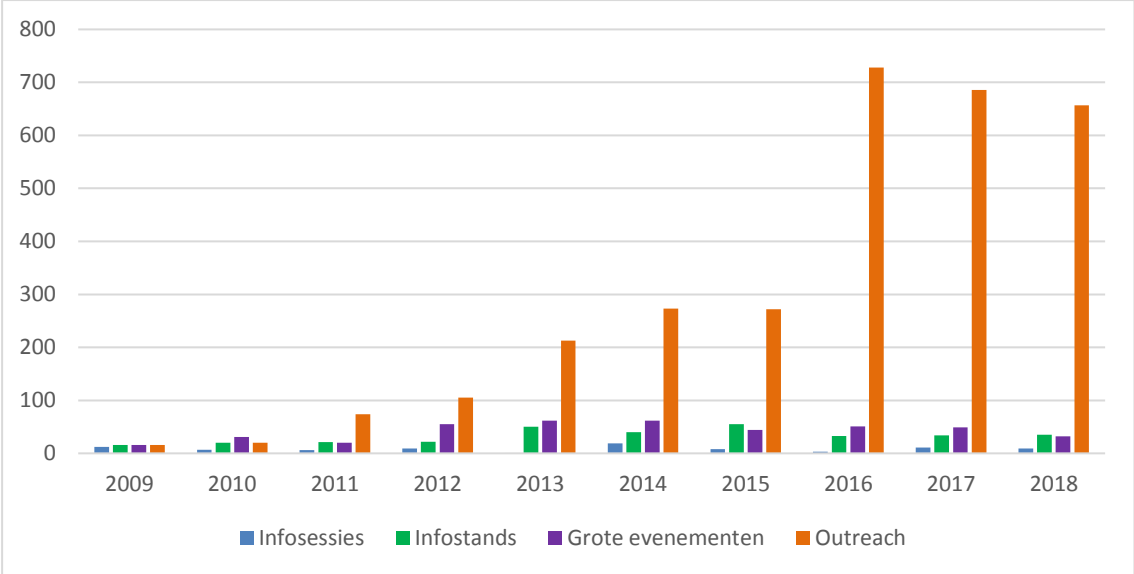
Tabel 8: Overzicht consultaties patiënten 2018

Tabel 9: Overzicht Activiteiten Muungano 2018

Financieel Rapport: Apart excel/pdf-bestand

Figuren en tabellen

Figure 1: Activiteiten per jaar, 2009-2018

Tabel 1: Overzicht overlegmomenten met andere organisaties 2018

Datum	Organisatie	Thema
23/02/2018	Agentschap Zorg & Gezondheid, Afdeling Preventie, Joëlle Konings	Bespreking jaarplan
26/01/2018	ITG	Adviesraad project "HERMETIC"
2/03/2018	Domus Medica	2e stakeholder vergadering "richtlijn hiv voor de eerste lijn: specifieke noden van hiv-positieve sub-Saharaans-Afrikaanse migranten omtrent hiv-behandeling"
21/03/2018	ViiV Health care	Adviesraad « Positive Perspective Survey »: levenskwaliteit hiv-positieve mensen
26/03/2018	Sensoa	Adviesraad: "Nodenbevraging mensen met hiv"
26/04/2018	Afrika Film Festival	Vorbereiding en organisatie van een informatiesessie voor jongeren omtrent hiv-gerelateerd stigma en discriminatie bij jongeren
	Soa-Overleg	Vorbereiding symposium "Seksuele Gezondheid" (14 december 2018); HPV-vaccinatie van jongeren
04-05/5/2018	BREACH Spring meeting	"Post-migration HIV acquisition among migrants": presentatie en facilitering debat; moderatie van de getuigenissen
28/05/2018	Sensoa	Overleg promotie workshops voor patiënten bij Aids Referentie Centra
29/05/2018	Swab2know, HIV lab, HIV clinic	Bespreking strategie: promotie van hiv outreach testen (Oraquick test)
04/10/2018		
18/05/2018	Cobatest en Sciensano	Datacollectie in het kader van gedemedeicaliseerd en gedecentraliseerd hiv-testen (gebruik van de COBATEST datacollectie tool)
19/10/2018		
12/06/2019	Sciensano	BREACH Public Health Working Group
29/08/2018	Agentschap Zorg & Gezondheid, Afdeling Preventie	Vergadering over toekomst HIV-SAM, evaluatie en oproep
20/9/2019	Maatschappelijke Oriëntatie (MO) Turnhout	Promotie van seksuele gezondheid in de Integratie- en Inburgeringscursussen: ervaringen uit de praktijk van het HIV-SAM Project
27/9/2018	MO Agentschap	Samenwerking omtrent promotie van seksuele gezondheid in Integratie- en Inburgeringscursussen
10/10/2018	UA: Mamma care project	Samenwerking met het project "Mama care": screening van borstkanker bij kwetsbare migranten in 2060 Antwerpen
12/10/2018	Dokters van de Wereld	Planning opmaken van de implementatie van hiv, HVB & HCV-testen bij sub-Saharaans-Afrikaanse migranten
16/10/2018	INSERM	Hermetic eindconferentie
22/10/2018	Hiv Monitoring Comité	Start voorbereiding hiv-plan 2020-2025
30/11/2018	BREACH-symposium	Presentatie omtrent samenwerking eerstelijns- en gespecialiseerde hiv-zorg
07/12/2018	KCE-stakeholders meeting	Meeting omtrent input soarichtlijnen
18/12/2018	Maatschappelijke Oriëntatie (MO)	Promotie seksuele gezondheid bij Integratie- en Inburgeringscursussen: uitwisseling van ervaringen vanuit de praktijk van het HIV-SAM Project met experts in MO in Vlaanderen
18/12/2018	Observatoire du sida et des sexualités	Vorbereiding seminarie met kerken in het Brusselse "Contribution of the churches in HIV prevention and stigma reduction"

Tabel 2: Overzicht type activiteiten ondernomen door de hiv-preventienetwerken, individuele vrijwilligers en sleutelorganisaties per provincie in 2018

	Informatie- sessie	Informatiestand	Grote evenementen	Outreach	Totaal
Antwerpen					
Sleutelorganisatie	1	4	6	102	114
Hiv-netwerk	4	1			5
Individuele vrijwilligers		9	5	313	327
HIV-SAM Project & Individuele vrijwilligers			6		6
Subtotaal	5	14	17	415	452
Oost-Vlaanderen					
Gent					
Sleutelorganisaties	1	18	16	221	256
Netwerk				4	4
Aalst	2		2	17	21
Sint-Niklaas	1				1
Subtotaal	4	18	18	242	282
Totaal	9	32	35	657	734

Tabel 3: Activiteiten van de sleutelorganisaties in 2018

Sleutelorganisaties	Informatiesessie	Informatiestand	Grote evenementen	Outreach	Totaal
Bilenge	2	4	6	102	114
Basibomoko		7		29	36
Edo Association	1		16	107	124
Soedanese Gemeenschap		11		85	96
Totaal	3	22	22	323	370

Tabel 4: Materiaal verdeeld per provincie in 2018

	Condooms	Femidoms	Brochure, poster 'Laat je testen'	Folder kaartjes Helpcenter	Brochure 'Hiv beter begrijpen'	Folder 'Hiv en kinderwens'	Brochure 'Hiv is reëel'	Malaria
Antwerpen								
Bilenge	23.606	500	750			309		
Hiv-netwerk	3600	120	131					225
Individuele vrijwilligers	53.845	1.715	1.535	85	9			1.210
HIV-SAM Project & Individuele vrijwilligers	4.176	90		45				
Subtotaal	85.227	2.425	2.416	130	9	309		1.435
Oost-Vlaanderen								
Gent								
Basibomoko	15.552							
Edo Association	26.496	120	242		35		5	14
Soedanese Gemeenschap	19.872	361	605			20		298
Aalst	2.664	100	200		66		12	50
Sint-Niklaas	1.728	20	32			10		
Netwerk	4.320	100	220					
Subtotaal	70.632	701	1.504		101	30	17	362
Totaal	15.5859	3.126	3.920	130	110	339	17	1.572

Tabel 5: Overzicht sessies groeps counseling (ATLAS) in Antwerpen in 2018

Datum	Deelnemers	Hiv-test S2K	Condooms	Femidoms	Help-center	Laat je testen	Brochure 'Hiv beter begrijpen'
6/02/2018	14	11	100	11		14	
30/05/2018	11	8	144	2		12	11
18/07/2018	16	10	288	10		16	16
26/09/2018	15	11	144	30	18	16	20
26/11/2018	12	11	288	15	12	12	20
07/12/2018	16	13	288	30	16	18	20
11/12/2018	9	8	144		15	17	15
Totaal	93	72	1396	98	61	105	102

Tabel 6.1: Overzicht van ‘Swab2know’ sessies en hiv-sneltest (bloed) in samenwerking met “Dokters van de Wereld” in 2018

Antwerpen	Datum	Organisatie	Hiv-test ('Swab2know')
Grote evenementen	7/07/2018	De Conincksplein, 2060 Antwerpen	9
	28/07/2018	Guinese gemeenschap	7
	30/07/2018	De Conincksplein, 2060 Antwerpen	5
	9/08/2018	De Conincksplein, 2060 Antwerpen	10
	23/08/2019	Muziek in de wijk Antwerpen	5
	25/08/2018	Concert De Coninckplein, 2060 Antwerpen	4
			40
Infosessies	30/07/2018	Infosessie met Kameroense gemeenschap	2
	5/8/2018	Infosessie met jongeren	0
	12/8/2018	Jongeren	4
	15/9/2018	Infosessie met Mama Bolingo	5
	22/9/2018	Infosessie met Mamas sages d’Anvers	10
			21
Totaal			61

Tabel 6:2 Overzicht van hiv-sneltest (bloed) in samenwerking met “Dokters van de Wereld” in 2018

Provincie	Datum	Organisatie	Deelnemers	Hiv-test (bloed sneltest)	Hep. B	Hep. C	Resultaten
Antwerpen							
Antwerpen	26/11/2018	Atlas Inburgering in Antwerpen, met Somaliërs	12	11	12	12	iedereen non-reactief
Oost-Vlaanderen							
Sint-Niklaas	24/11/2018	SAM-gemeenschap	18	7	9	9	iedereen non-reactief
Totaal			30	18	21	21	

Tabel 7: Vergaderingen met de netwerken en vrijwilligers 2018

Datum	Deel- nemers	Thema
Antwerpen		
23/2/2018	12	Delen van de resultaten van het jaarverslag 2017: activiteiten uitgevoerd door de sleutelorganisaties en vrijwilligers
05/05/2018	6	Planning activiteiten 2018
18/6/2018	3	Meeting van de coördinatoren van de individuele vrijwilligers (praktische aspecten & communicatie)
09/10/2018	9	Uitwisseling over vrijwilligerswerk en de effectieve outreach activiteiten
Oost-Vlaanderen		
02/03/2018	3	Fondsen voor de volgende WAD in Gent (voorstel aan de stad Gent)
15/06/2018	8	Nieuwe thema's voor promotie van (seksuele) gezondheid en feedback op het jaarrapport 2017
31/8/2018	10	Stand van zaken betreffende de financiële steun van de stad Gent, benodigheden voor WAD 2018
05/10/2018	4	Vorbereiding WAD
23/11/2018	9	Vorbereiding WAD/uitstel januari 2019
Vlaams-Brabant		
25/01/2018	1	Data jaarrapport
07/03/2018	1	Bespreken beëindigen activiteiten
Antwerpen & Oost-Vlaanderen		
12/5/2018	22	Teambuilding in Gent

Tabel 8: Overzicht consultaties patiënten 2018

Nr.	Aantal casussen	Aantal consulten
	Psychosociale problemen	103
1	Zelfisolatie	8
2	Behoeftte aan contact met een lotgenotengroep	3
3	Behoeftte aan contact met andere mensen die met hiv leven	7
4	Stress gerelateerd aan leven met hiv	8
5	Ontkenning van hiv	1
6	Geanticipeerd stigma	7
7	Confrontaties met stigma en discriminatie	3
8	Angst voor het onthullen van je hiv-status aan familie, vrienden, nieuwe partner...	20
9	Depressieve gevoelens door zich nutteloos te voelen	8
10	Angstgevoelens	5
11	Laag zelfbeeld omwille van overgewicht	3
12	Zelfkritiek/ angst voor kritiek en afwijzing door anderen	5
13	Slaapproblemen	3
14	Behoeftte aan een gesprek	15
15	Verslaving (cannabis, energydranken, pornofilms...) &	2
17	Overdadig alcohol gebruik	2
18	Hallucinaties	3
	Relatie-/familie gerelateerde problemen/seksualiteit	43
11	Relationele problemen (met partner/echtgeno(o)t(e) /kinderen)	15
12	(Echt)scheiding & relatiebreuk	2
13	Behoeftte aan een partner	5
14	Worstelen met seksuele voorkeur en angst om afgewezen te worden door familie en vrienden	2
15	Financiële last van de familie in het thuisland	4
16	Hoe je hiv-status aan je partner onthullen	12
17	Kinderwens maar geen geschikte partner	1
18	Vrees voor het verliezen van een zieke partner	2
	Medische problemen	5
19	Hiv-gerelateerde gezondheidsproblemen (hoge bloeddruk, chronische pijn, diabetes...)	2
20	Seks-gerelateerde problemen	1
21	Verslavingsproblemen	2
	Financiële problemen	10
23	Werkeloosheid	7
24	Problemen logies (huur niet kunnen betalen, ...)	3
25	Wettelijke problemen (weigering erkenning wettelijk vaderschap van je eigen kind)	1
	Migratie-/asiel gerelateerde problemen	72
26	Onzekerheid en angst door leven zonder wettelijke verblijfstatus	3
27	Negatief antwoord regularisatieprocedure	3

28	Taalbarrière	1
29	Heimwee	1
30	Angst voor repatriëring	3
31	Verblijfsproblemen	14
32	Angst voor arrestatie door de politie	1
33	Informatie over advocaten	3
34	Verlies tewerkstelling door verlies wettelijke verblijfstatus	1
	Andere	12
35	Uitdagingen van ouder worden met hiv	3
36	Algemene vermoeidheid	2
37	Nood aan advies over verschillende dagdagelijks aangelegenheden (administratie, registratie bij een huisarts, advocaat vinden, bank, werk vinden, partner vinden, ...)	10
Totaal		256

Tabel 9: Overzicht Activiteiten Muungano 2018

N°	Datum	Deel-nemers	Onderwerp vergaderingen/evenement
1	27/01/2018	17	Nieuwjaarsdiner
2	24/02/2018	10	Brainstorming jaarplanning 2018
3	24/03/2018	4	Vergadering Bestuurscomité ter voorbereiding van het fondsenwervende diner gepland in juni.
4	28/04/2018	8	Algemene Vergadering van de vzw met voorstelling van het inhoudelijk en financieel rapport van de activiteiten van 2017 aan alle leden.
5	2 /05/2018	10	Vorbereiding van het fondsenwervende diner
6	23/06/2018	15	Fondsenwervend diner
7	14/07/2018	18	Jaarlijkse zomeruitstap naar Oostende
8	22/09/2018	9	Discussie over het project “Doorbreken van het taboe: maak Muungano meer zichtbaar” dat aan ViiV healthcare zal voorgelegd worden. Vorbereiding van het lotgenotenweekend georganiseerd door Sensoa: keuze van het thema, opmaken van het programma, enz.
9	06 – 08 /10/2018	12	Lotgenotenweekend georganiseerd door Sensoa in Blankenberg. Thema’s: 1) Beter leven met hiv: tips van de “positive perspective survey” van PLHIV en hun partner, door Dr. Helena van Mechelen, ViiV healthcare. 2) Finaliseren van het project ‘Doorbreken van het taboe.’ 3) Planning van de activiteiten van 2019
10	23/10/2018	7	Uitwerking project “Doorbreken van het taboe” en afwerking planning 2019. Interventie van Gert Scheerder van Sensoa over het project nodenbevraging van PLHIV in België
11	24/11/2018	13	Discussie over hoe fondsen te werven voor het lotgenotenweekend van 2019 en bespreking van het voorleggen van een kleine subsidieaanvraag aan Gilead Interviews door MPH Studenten over de voordelen van een lotgenotengroep bij de groepsleden
11	15/12/2018	11	Verdere afwerking project “Doorbreken van het taboe” en het plannen van een klein Nieuwjaarsfeest Interview door ITG MPH Studenten over stigma en discriminatie van PLHIV in België
12	20/01/2018 07/02/2018 13/04/2018 22/04/2018 25/04/2018 09/05/2018 30/05/2018 16/09/2018 13/12/2018		Vergaderingen Bestuurscomité